

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курсова робота з історії України і всесвітньої історії

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Курсова робота з історії України і всесвітньої історії
Викладач (-і)	Райківський Ігор Ярославович, доктор історичних наук, професор Королько Андрій Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент
Контактний телефон викладача (кафедри)	0342-59-60-06 (кафедра історії України і методики викладання історії, робочий) 0342-59-61-03 (кафедра всесвітньої історії, робочий)
E-mail викладача (кафедри)	kiu@cnu.edu.ua (кафедра історії України і методики викладання історії) kvi@cnu.edu.ua (кафедра всесвітньої історії)
Формат дисципліни	Очний / заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Відповідно до планів-графіків контролю самостійної роботи викладачами кафедр, на яких виконується курсова робота.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>За своєю суттю наукове дослідження – це цілеспрямоване пізнання, чітко організований комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають той чи інший процес, явище в природі або суспільстві з метою використання їх у практичній діяльності. Метою наукових історичних досліджень є всебічне, достовірне вивчення відповідного об'єкта, процесу або явища, їх структури, взаємозв'язків і відносин на основі розроблених принципів та методів пізнання. Науково-дослідна робота студентів у вищій школі проводиться в певній послідовності, написання курсової роботи є одним з її етапів.</p> <p>Курсова робота – це творча дослідницька робота, що виконується студентом самостійно під керівництвом викладача, свідчить про вміння здобувачів освіти працювати з історичними джерелами і літературою, узагальнювати й аналізувати фактичний матеріал, використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час оволодіння освітньо-професійною програмою, має елементи наукової новизни. Теми курсових робіт, які пропонуються студентам 2 курсу предметної спеціальності «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» (на вибір), стосуються проблематики історії України і всесвітньої історії.</p> <p>При написанні курсової роботи студент(-ка) повинен(-на) керуватися положеннями Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», навчально-методичної документації, розробленої в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника («Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника», «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника», «Положення про запобігання академічному плагіату у Прикарпатському (Карпатському) національному університеті імені Василя Стефаника» та ін.).</p>	

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Робота студента-другокурсника предметної спеціальності «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» над курсовою темою пов'язана з поглибленим вивченням теорії, зведенням у систему раніше здобутих знань та оновленням їх у процесі практичного вирішення поставленої проблеми, формуванням і розвитком компетентностей самостійного дослідження, вміння працювати з історичними джерелами і літературою. Підготовка курсової роботи, як форма самостійної творчої роботи студента, підвищує його наукову ерудицію, розширює пізнавальні інтереси, поглиблює теоретичну підготовку майбутнього фахівця.

Курсова робота, будучи працею науково-дослідницького характеру, виконується під керівництвом викладача. У ній студент(-ка) демонструє вміння працювати з джерелами і літературою, що дає змогу науково аналізувати історичний процес, простежувати причинно-наслідкові зв'язки, робити логічні й обґрунтовані висновки, формулювати рекомендації, оформляти результати. Курсова робота має бути написана в науковому стилі, державною мовою і відповідно оформлена.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Підготовка і захист курсової роботи покликані розвинути наступні **програмні компетентності**.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 4. Здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально на основі чинного законодавства та міркувань етики.

Фахові компетентності, спільні для всіх предметних спеціальностей (ФК):

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність.

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів українською – державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та громадянської освіти.

ФК 4. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і громадянознавчих предметів, інтегрованого навчання.

ФК 9. Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

Компетентності предметної спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» (ПК):

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, методики навчання історії.

Результати навчання:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних

освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 9. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН 10. Демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання історії і громадянської освіти за допомогою сучасних інноваційних технологій, вміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

5. Організація навчання

Процес підготовки курсової роботи можна *умовно* поділити на декілька етапів. Будь-яке наукове дослідження починається з вибору теми. Тематику робіт розробляє і пропонує для студентів випускова кафедра. Вибір теми – дуже короткий за часом, але надзвичайно важливий *перший етап*, від якого залежить значна частина успіху. Якщо тема студенту цікава, виконання курсової роботи може стати для нього захоплюючою справою, в процесі якої поглиблюються знання з відповідного навчального курсу, з'являються дослідницькі навички і вміння. Водночас у студента можуть виникнути деякі труднощі з визначенням конкретних завдань дослідження, розробкою його методики і т. п. Цього не треба боятися, визначення на цьому етапі при допомозі наукового керівника актуальності, предмета, об'єкта, мети і завдань, хронологічних рамок дослідження та ін., а також його основні завдання, очевидно, будуть уточнюватися в процесі вивчення джерел і літератури, присвяченої порушеній проблемі.

На другому етапі підготовки курсової роботи студенту слід під керівництвом викладача скласти й опрацювати бібліографію – список джерел і літератури на обрану тему. Перелік книг, журналів, статей та ін. має бути із вказівкою вихідних даних (автор, назва роботи, місце і рік виходу, номер тому в багатотомних виданнях, кількість сторінок тощо). Крім інформації, що безпосередньо стосується теми курсової роботи, слід ознайомитися з літературою зі споріднених спеціальностей, аналіз якої також може бути корисним при розробці окремих питань теми. Доцільно починати пошук літератури з перегляду бібліотечних і систематичних каталогів, що містять відомості про те, які праці з тієї чи іншої проблеми зосереджені в бібліотеці. Водночас рекомендується переглянути наукові й історико-краєзнавчі журнали, в яких можуть бути надруковані праці з теми дослідження. Показчик статей, опублікованих у часописі впродовж певного року, часто друкувався в кінці останнього номера за кожний рік видання. Підказати потрібні першоджерела і літературу можуть також списки використаної літератури, наведені в кінці монографій і статей.

Сучасний доступ до мережі Інтернет, масова цифровізація видань значно розширюють географію пошуку джерел. Зокрема, це дає змогу знаходити й використовувати раніше практично не доступні студентам публікації в іноземних наукових журналах. У мережі Інтернет студент може ознайомитися з текстами монографій і наукових статей, дисертацій, які є в бібліотеках не лише України, але й інших країн, не відходячи від монітору свого комп'ютера. Так, набули популярності онлайн бібліотеки україномовної літератури, для прикладу, одна з найбільших (але далеко не єдина) – «Чтиво». Назви і вихідні дані джерел доцільно виписувати на окремих картках, щоб було легше згодом скласти картотеку друкованих праць за алфавітним, тематичним чи хронологічним принципами. Однак сучасні технології дають змогу значно спростити бібліографічний пошук, наприклад, розставити праці за алфавітом можна автоматично в комп'ютері. Не радимо залучати до пошуку літератури штучний інтелект (ШІ), він може «видумати» неіснуючі праці, переплутати авторів і т. п. Пошук бібліографії на початковому етапі не припиняється, слід постійно стежити за новими надходженнями. Під час складання списку джерел, які необхідно буде використати, слід накреслити основні орієнтири наукового пошуку в майбутньому, позаяк їх відсутність призведе до втрати мети, хаотичного нагромадження не пов'язаного між собою матеріалу, літературу слід вивчати цілеспрямовано.

На третьому етапі написання курсової роботи студент опрацьовує літературу, що міститься в бібліографії, акцентуючи увагу на виданнях, рекомендованих керівником. Вивчення літератури доцільно починати з узагальнюючих праць, у яких матеріал викладено в найбільш доступній формі, а також з науково-довідкової літератури. Такий підхід дає змогу спочатку ознайомитися з коротким і найбільш загальним викладом теми, зосередити свою увагу на основних питаннях. Усвідомивши логіку теми, можна переходити до спеціальних, вузьких тем, фахової літератури, в якій розкриваються окремі аспекти дослідження. Опрацювання матеріалу традиційно здійснювалося через конспекти – короткі письмові виклади змісту книги, статті тощо. У наш час їх можна замінити оцифруванням літератури, або копіюванням її з різних сайтів, при можливості, та створенням електронної бібліотеки

автора(-ки) курсової роботи.

Крім зручного і популярного серед дослідників ксерокопіювання з виділенням (бажано олівцем або маркером) важливих думок, висловлених у тексті, рекомендується робити короткі виписки з праць або записи власних думок та суджень щодо теми дослідження. Критерієм оцінки прочитаного є можливість його практичного використання в роботі. Наукова цінність курсової роботи суттєво підвищиться, якщо в ній використано малодоступні документи з архівів (вони в наш час нерідко оцифровуються), іноземних бібліотек у відкритому доступі та ін. Поряд із записом обов'язково вказують джерело (прізвище та ім'я або ініціали автора, назву праці, місце видання, видавництво, рік видання), сторінку, з якої робиться виписка, а також бажано зазначити тематику, до якої відноситься запис. Не варто сліпо довірятися усім твердженням у літературі, бо видання можуть бути написані з різних ідеологічних позицій, зокрема, в радянський період наука, зазнаючи потужного компартійно-ідеологічного тиску, по суті, фальсифікувала історичний процес на угоду існуючим догмам.

Типовою помилкою для молодих дослідників є намагання зібрати максимальний обсяг інформації без врахування власних можливостей і резервів часу, відведеного для роботи. На даному етапі остаточно викристалізовується план роботи, який студент погоджує з керівником. Зрозуміло, що далі не виключається можливість уточнення, деталізації, а часом і перебудови плану. Повнота і якість зібраного матеріалу справляють вирішальний вплив на результати дослідження. Під час збору матеріалів для наукового дослідження слід керуватися такими принципами:

- матеріали повинні збиратися цілеспрямовано, залежно від мети і завдань наукового дослідження;

- зібрані матеріали треба групувати за розділами відповідно до плану роботи, щоб пізніше було легше їх знайти (якщо паперові – рукописні або ксерокопії, то бажано поміщати в окремі папки із зав'язками, електронні варіанти, зокрема в pdf-форматі, як правило, зберігають у відповідних файлах у власному комп'ютері чи ноутбучі);

- сам процес збору матеріалів складається з двох стадій: спочатку матеріал накопичується без оцінки його значення, це можна робити і вдома (пошук в інтернеті), й у бібліотеках, пізніше дослідник (як правило, в домашніх умовах) проводить його фільтрацію, відбір, групування і т. д.

Четвертий етап безпосередньо пов'язаний з написанням тексту курсової роботи.

Підготовка рукопису роботи – це копіткий процес, що потребує великої зосередженості, часу й напруженої праці. Помиляється той, хто вважає, що головне – зібрати матеріал, а літературне оформлення здобутих результатів – справа кількох днів. Для того, щоб почати написання основного тексту роботи, не обов'язково зібрати всю заплановану інформацію на 100 %. Якщо дослідник цілеспрямовано зібрав та опрацював хоча б частину інформації, що компактно охоплює якийсь історичний період дослідження (розділ, підрозділ), є підстави приступати до написання роботи. Так краще, бо часткова зміна форми діяльності (збір матеріалу і написання тексту) дасть змогу підвищити працездатність за рахунок уникнення одноманітності в роботі. Як кажуть у народі, “кращий відпочинок – це зміна форми діяльності”, а висока працездатність – основа успіху. Крім того, в дослідника буде можливість побачити, якого матеріалу йому бракує, а які джерела є однотипними, більше не треба збирати такого типу інформацію. При написанні роботи рекомендується від самого початку робити посилання, можна спрощено, тільки «для себе» (просто вказувати місце для посилання і назву видання чи прізвище автора), а вже на завершальній стадії – дати повні вихідні дані використаної літератури згідно існуючих вимог.

У процесі написання роботи особливо важливими для автора є ясність, стислість викладу, систематичність і послідовність у подачі матеріалу. Текст рукопису слід обов'язково поділяти на абзаци, тобто на частини, що починаються з нового рядка. Абзац – як цеглина, з якої складається будинок, служить основою для будь-якої наукової роботи. Правильна розбивка на абзаци, з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків, полегшує

читання і засвоєння змісту того чи іншого матеріалу. Критерієм такого поділу виступає зміст написаного, а кожний абзац включає самостійну думку, що міститься, як правило, в кількох реченнях. Тут важливо знати міру, бо навряд чи правильно, коли на одній сторінці стандартного формату (А 4) міститься близько 10 і навіть більше абзаців; з іншого боку, часом трапляється, що один абзац у студентській роботі охоплює аж дві–три сторінки.

«У рукописі слід уникати повторень, – стверджують фахівці в галузі методики та організації наукових досліджень, – не допускати переходу до нової думки, поки перша не отримала повного закінченого вираження. Не можна допускати в рукописі розтягнуті фрази ..., (слід) писати за можливістю короткими і зрозумілими реченнями. Текст краще сприймається, якщо в ньому виключені тавтології, часте повторення тих самих слів і виразів ... Виклад має бути безпристрасним, містити критичну оцінку існуючих точок зору, висловлених у літературі з даного питання». У тексті не прийнято писати від першої особи: «я вважаю» і т. п., а в разі потреби – тільки в третій особі: «на нашу думку», «на наш погляд» тощо. Не рекомендується перевантажувати рукопис дуже великими цитатами (на третину сторінки і більше, краще перенести їх у додатки), бо це ускладнює сприйняття тексту. Водночас при надмірному цитуванні можуть виникнути серйозні проблеми при перевірці на академічну доброчесність, допускається не більше 25 % запозичень, навіть якщо це перевищення відбулося за рахунок цитат. Однак не слід взагалі відмовлятися від такого матеріалу – цитат, статистики і т. п., тому що за ними читачі можуть перевірити висновки, зроблені автором. Як кажуть, усе добре в міру. Весь допоміжний матеріал краще подавати в додатках у кінці роботи, що позначаються не цифрами, а літерами українського алфавіту. Додатки і список використаних джерел не перевіряються на т. зв. «антиплагіат», тобто перевірку рівня унікальності тексту.

Вступ і висновки пишуться, як правило, на завершальному етапі роботи над темою курсової роботи. Цитати в рукописі повинні мати точні посилання на джерело, звідки отримано інформацію. Цитата, тобто дослівний уривок з тексту або чиїсь слова, обов'язково береться в лапки. Пропущені слова чи фрази помічаються трикрапкою (...), але скорочення не повинно перекичувати зміст цитати. Назви організацій, установ і т. п. перший раз вказуються повністю, а наступні – скорочено (наприклад, *Українське національно-демократичне об'єднання* (далі – УНДО), в наступних випадках писати просто УНДО). При написанні роботи необхідно дотримуватися плану, назви розділів і підрозділів мають бути порівняно короткими (як правило, не більше 10 слів), мати проблемний характер. Кожний розділ логічно починати з короткого вступу, розкрити в межах максимум кількох абзаців суть історичного періоду, умов діяльності тої чи іншої організації, постаті і т. п. Наприкінці кожного з розділів і підрозділів обов'язково слід робити лаконічні (не більше 1–2 абзаців) та аргументовані висновки, що впливають із тексту цієї частини роботи.

Посилання має порядковий номер відповідного джерела в списку використаних джерел. У тексті цей номер пишуть у квадратних дужках, *наприклад* [1], або, якщо посилання робиться на кілька праць, то [1–3]. Посилання, що супроводжує цитату або переказ конкретної думки, аргумент, цифрові дані тощо, має складатися, як правило, з двох цифр – номера відповідного джерела у кінцевому списку і через кому з *малої літери* номера сторінки (сторінок), звідки взято інформацію, *наприклад* [4, с. 63] або [4, с. 28, 35].

Практичне написання роботи включає такі структурні елементи: 1) титульну сторінку; 2) зміст; 3) вступ; 4) основний текст, поділений на декілька розділів, що, в свою чергу, можуть ділитися на підрозділи; 5) висновки; 6) список використаних джерел; 7) додатки.

У *вступі* необхідно обґрунтувати актуальність (як правило, наукову і суспільну), хронологічні й територіальні рамки дослідження, зробити аналіз стану наукової розробки теми та огляд використаних джерел, визначити об'єкт, предмет, мету, завдання і практичне значення роботи. Рекомендується писати остаточний варіант вступу після завершення основної частини праці. *Основна частина* курсової роботи виконується на основі зібраних першоджерел і фахової літератури. Вона повинна мати елементи творчого, науково-дослідницького характеру, а за структурою і змістом обов'язково відповідати плану. Виклад

матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. Результати дослідження треба подавати стисло, логічно та аргументовано, уникаючи загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології. Кожний розділ і підрозділ завершуються короткими висновками, що випливають із тексту. У висновках, що, як і вступ, пишуться в самому кінці, студент підсумовує основні результати свого дослідження. Висновки мають логічно випливати з основної частини роботи і давати відповіді на завдання, проголошені у вступі, не повинні дублювати висновки в кінці розділів, підрозділів.

Нарешті, останній, *п'ятий етап* написання і підготовки до захисту курсової роботи передбачає технічне оформлення – процес довгий і трудомісткий, за день-два якісно не зробиш ніяк. Детальні правила технічного оформлення роботи необхідно узгоджувати з науковим керівником, бо є маса дрібних нюансів, які неможливо висвітлити в силабусі, обмеженому за обсягом. Вкажемо найбільш загальні правила:

Технічне оформлення курсової роботи в Україні регулюється стандартами, що передбачають використання шрифту Times New Roman (14 кегль), полуторного міжрядкового інтервалу, вирівнювання по ширині та полів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє/нижнє – 20 мм. Обсяг зазвичай становить 25–40 сторінок А4, текст друкується з одного боку. Основні правила оформлення:

Структура: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина (розділи), висновки, список джерел, додатки.

Текст: Times New Roman, 14 pt, інтервал 1.5, абзацний відступ 1.25 см.

Нумерація: арабськими цифрами у правому верхньому куті (або внизу центру), титульний аркуш – перший, але номер на ньому не ставиться.

Заголовки: друкуються жирним шрифтом, прописними (заголовними) літерами, без крапки в кінці.

Позиції: таблиці та рисунки повинні мати назви та порядкові номери (наприклад, Рис. 1.1 Назва (вказати)), посилання в тексті є обов'язковими. Додатки

Посилання: оформлюються у квадратних дужках, наприклад, [4, с. 80].

Список використаних джерел: оформлюється згідно з чинними стандартами (наприклад, ДСТУ 8302:2015).

У кінці роботи бажано вміщувати додатки. Кожний додаток повинен подаватися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої букви симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, наприклад додаток А, додаток Б і т. д. До додатків включають архівні матеріали, таблиці, карти, схеми, графіки тощо. Обов'язково слід зробити посилання на джерело, звідки взята дана інформація.

Більш детально з технічними вимогами до оформлення курсової роботи можна ознайомитися в навчально-методичних рекомендаціях «Як виконувати курсову роботу з історії» (див. рекомендовану літературу) та на консультації в наукового керівника.

Обсяг навчальної дисципліни			
4 семестр			
Вид заняття	Загальна кількість годин		
лекції	0		
семінарські заняття / практичні / лабораторні	0		
самостійна робота	90		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

4	014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»	2	нормативний		
Тематика навчальної дисципліни					
Тема		кількість год.			
		лекції	семі- нарські заняття	самос- тійна робота	
1. Вибір теми курсової роботи з переліку тем, які пропонуються на кафедрі, узгодження її з науковим керівником. Реєстрація обраної теми, оприлюднення на сайті кафедри.				5	
2. Обговорення та визначення графіка роботи з науковим керівником, визначення актуальності, предмета, об'єкта, мети і завдань, хронологічних рамок дослідження та ін., затвердження в основних рисах структури курсової роботи; застереження щодо академічної доброчесності.				5	
3. Складання студентом під керівництвом наукового керівника, викладача бібліографії – списку джерел і літератури на обрану тему, визначення понятійного апарату курсової роботи, вихідних термінів і положень.				10	
4. Опрацювання першоджерел і літератури, що міститься в бібліографії, визначення гіпотези дослідження, корекція завдань курсового проєкту разом з науковим керівником, розподіл часу на реалізацію кожного із завдань з урахуванням графіка навчального процесу.				15	
5. Написання основного тексту курсової роботи, робочих варіантів її розділів, пізніше – вступу і висновків, що завершується поданням науковому керівнику електронного (або роздрукованого) варіанта дослідження у встановлений термін.				20	
6. Koreгування: робота над помилками, внесення змін у текст курсової роботи на основі зауважень і побажань наукового керівника.				15	
7. Підготовка остаточного варіанту текстової частини курсової роботи, оформлення наукового апарату, списку використаних джерел і літератури, додатків.				15	
8. Попередній захист курсової роботи на засіданні кафедри за участю студентів і наукових керівників, подача й обговорення результатів перевірки на академічну доброчесність.				3	
9. Захист курсової роботи на засідання комісії.				2	
		ЗАГ.:		90	
6. Система оцінювання навчальної дисципліни					

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>100-бальна шкала оцінювання курсової роботи: національна («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).</p> <p>Оцінювання курсової роботи визначається за такими критеріями:</p> <p>50 б. – текст курсової роботи:</p> <p>1) змістовне наповнення та науковий рівень дослідження: відповідність змісту обраній темі, логічність плану, глибина аналізу зібраного фактичного матеріалу, дотримання в роботі причинно-наслідкових зв'язків – 20 б.;</p> <p>2) структурна логіка та послідовність викладу матеріалу: повнота списку використаних джерел і літератури, ґрунтовність опрацювання літератури з проблеми дослідження, науковий стиль роботи, грамотність – 10 б.;</p> <p>3) наявність глибоко продуманої в усіх її складових частинах програми дослідження, практичне значення – 10 б.;</p> <p>4) оформлення курсової роботи: відповідність технічного оформлення роботи існуючим вимогам (правильність оформлення списку використаних джерел і літератури, посилань у тексті та ін.) – 10 б.</p> <p>1. Змістовне наповнення та науковий рівень дослідження (20 балів), що оцінює :</p> <p>наскільки повно і глибоко, на фаховому рівні розкрита тема, тобто науковий рівень дослідження;</p> <p>чи відповідає зміст обраній темі, поставленим завданням і логіці дослідження;</p> <p>чи логічний план та достатня аргументація висновків та узагальнень;</p> <p>чи проведено аналіз доступних та актуальних первинних джерел і фахових праць з історії;</p> <p>чи дотримано в роботі причинно-наслідкові зв'язки, сучасний науковий дискурс досліджуваної проблеми з історії;</p> <p>наскільки курсова робота має самостійний характер, містить практичні рекомендації.</p> <p>Розподіл балів: 18-20 балів, відмінно –</p> <ul style="list-style-type: none"> - тема розкрита повністю, її зміст відповідає заявленій проблематиці; - використано актуальні наукові першоджерела і фахові дослідження з історії; - здійснено глибокий аналіз сучасних підходів до викладання історії; - висновки логічно обґрунтовані, корелюють із поставленими завданнями та відображають результати дослідження; - автор(-ка) дотримується причинно-наслідкових зв'язків, висновки логічно впливають з основного тексту роботи;
--	--

- використано сучасні наукові концепції з досліджуваної проблематики, їх практична значущість у шкільній освіті.

16–17 балів, дуже добре –

- тема розкрита загалом повно, але є незначні прогалини в деталізації окремих аспектів;

- використано значну кількість наукових джерел – первинних і вторинних, але аналіз не завжди глибокий;

- основні аспекти теми викладені, але їх аналіз недостатньо критичний або не повністю аргументований;

- висновки в цілому згоджуються із завданнями, однак містять деякі узагальнення без детальної аргументації, є незначні порушення причинно-наслідкових зв'язків;

- використані методи відповідають темі, але їх аналіз недостатньо глибокий;

- є незначні прогалини у використанні сучасних наукових концепцій з досліджуваної проблематики.

14–15 балів, добре –

- тема розкрита, але з деякими неточностями або недостатньо повним аналізом джерел;

- аналіз літератури в цілому проведено, але його глибина обмежена, є певні порушення причинно-наслідкових зв'язків;

- висновки в цілому відповідають завданням, але не завжди мають достатнє теоретичне підґрунтя;

- основні методи дослідження визначені, але їх практичне застосування частково обмежене.

12–13 балів, задовільно –

- тема розкрита частково, висвітлено лише деякі її аспекти;

- аналіз літератури, зокрема сучасної, досить слабкий, використано обмежену кількість джерел;

- висновки не повністю відповідають поставленим завданням, є узагальнення без належного обґрунтування, в багатьох місцях серйозні порушення причинно-наслідкових зв'язків;

- недостатнє обґрунтування практичної значущості роботи.

10–11 балів, мінімальне задовільно –

- тема розкрита поверхнево, багато аспектів не розглянуто;

- використано недостатню кількість джерел, їх аналіз слабкий або взагалі відсутній;

- висновки розмиті, не узгоджуються з цілями та завданнями дослідження, є серйозні порушення причинно-наслідкових зв'язків;

- відсутність чіткого методологічного обґрунтування, слабкий зв'язок з темою.

6–9 балів, незадовільно (FX) –

- тема майже не розкрита, робота має фрагментарний характер;

- джерела або відсутні, або лише перераховані без належного аналізу;
- висновки не мають наукового обґрунтування, є значні логічні помилки;
- методологічна база значно обмежена, здійснено поверхневий аналіз досліджуваної теми.

1–5 балів, незадовільно (F) –

- тема повністю не розкрита;
- відсутній аналіз літератури при описі розділів;
- висновки нелогічні або відсутні;
- явний брак причинно-наслідкових зв'язків, робота написана за принципом українського народного прислів'я: «На городі – бузина, а в Києві – дядько».

2. Структурна логіка та послідовність викладу матеріалу (10 балів):

- *9–10 балів* – чітка логіка викладу, структурованість, кожен розділ логічно пов'язаний, присутня аргументована проблематика, науковий стиль і грамотність;
- *8 балів* – Дотримана логічна структура, є незначні порушення послідовності, наукового стилю;
- *7 балів* – у цілому логічна структура, але деякі частини розташовані невіпорядковано або слабо пов'язані між собою, науковий стиль мовлення в окремих місцях не простежується, одруки;
- *6 балів* – логіка викладу частково порушена, є непослідовність у викладі матеріалу, робота не вичитана, особливості наукового стилю в роботі порушуються, але на рівні задовільно, не мають надто критичного характеру;
- *5 балів* – відсутня чітка структура, окремі розділи нелогічно побудовані, брак наукового стилю (зрозумілість і логічна послідовність аналізу, точність і лаконічність висловлювань тощо) має системний характер;
- *3–4 бали* – суттєві логічні помилки у викладі матеріалу, розділи слабо пов'язані між собою і т. п.;
- *1–2 бали* – відсутня структура, матеріал викладений хаотично.

3. Наявність глибоко продуманої в усіх її складових частинах програми дослідження, повнота списку використаних джерел та літератури, практичне значення (10 балів):

- *9–10 балів* – запропоновані програма дослідження і практичні рекомендації є актуальними та можуть бути застосовані у викладанні історії;
- *8 балів* – програма дослідження і практичні результати цінні, але частково недостатньо обґрунтовані;

- 7 балів – є практична значущість, але вона обмежена або загального характеру, ;
- 6 балів – практичне значення недостатньо чітко сформульоване;
- 5 балів – практичні рекомендації поверхневі, не містять конкретних рішень;
- 3–4 бали – відсутнє обґрунтоване практичне застосування;
- 1–2 бали – практична цінність дослідження відсутня.

4. Оформлення курсової роботи (10 балів):

- 9–10 балів – відповідає усім вимогам оформлення, відсутні граматичні та стилістичні помилки, правильне цитування;
- 8 балів – у цілому відповідає вимогам, можливі незначні відхилення в оформленні чи деякі граматичні помилки;
- 7 балів – є помилки в оформленні списку використаних джерел, цитувань, але вони відносно незначні;
- 6 балів – більш значні відхилення від вимог оформлення, наявні помилки у списку джерел або тексті роботи;
- 5 балів – значні порушення оформлення, неправильне цитування;
- 3–4 бали – серйозні порушення оформлення, наявність великої кількості помилок, брак посилань;
- 1–2 бали – оформлення не відповідає вимогам, робота містить грубі помилки.

50 балів – захист курсової роботи:

1) **якість змісту та науково-методичний рівень:** чіткість, логічність і послідовність викладення матеріалу, критичний аналіз досліджуваної проблеми із зазначенням особистого внеску студента в її вирішення – 20 балів;

2) **виступ і презентаційні навички:** самостійність, оригінальність і доказовість суджень, якість візуалізованої презентації – 15 балів;

3) **відповіді на запитання та аргументація:** культура мовлення, вільне володіння матеріалом, доступність та оригінальність подання інформації, кваліфіковані відповіді на запитання членів комісії і студентів – 15 балів.

1. Якість змісту та науково-методичний рівень – оцінюється глибина розкриття теми, використання актуальних джерел, логічність викладення матеріалу та відповідність висновків поставленим завданням:

- 18–20 балів – тема розкрита повністю, використано сучасні методологічні підходи, висновки обґрунтовані, застосовано широкий спектр наукових першоджерел і літератури;
- 15–17 балів – тема розкрита загалом добре, але є окремі недоопрацьовані аспекти або недостатнє використання джерел;

- *12–14 балів* – матеріал подано достатньо повно, але є поверхневий аналіз окремих аспектів, слабе використання джерел та історіографії;

9–11 балів – тема розкрита частково, недостатній аналіз джерельної бази і фахової літератури, висновки фрагментарні;

- *5–8 балів* – значні прогалини у викладі матеріалу, відсутність належного аналізу фактичного матеріалу, причинно-наслідкових зв'язків;

- *1–4 бали* – тема не розкрита, висновки нелогічні або відсутні, відсутній аналіз методичних підходів.

2. Виступ і презентаційні навички – оцінюється вміння студента чітко та логічно викладати матеріал, використання презентаційних засобів, зв'язність мовлення, впевненість під час виступу:

- *14–15 балів* – виступ чіткий, логічний, добре структурований, студент(-ка) вільно оперує історичними поняттями і термінами, якісна презентація;

- *12–13 балів* – виступ змістовний, але є незначні проблеми зі структурою або чіткістю викладення і т. п.;

- *10–11 балів* – загалом подача матеріалу логічна, але місцями спостерігається невпевненість, недостатня виразність мови, презентація підготовлена з деякими порушеннями (домінування тексту на слайдах, без пропорційної вимогам візуалізації у формі фото, карт і т. п.);

- *7–9 балів* – виступ непослідовний, не всі аспекти теми пояснені досить детально, є труднощі з формулюванням думок, якістю презентації;

- *4–6 балів* – виступ хаотичний, студент(-ка) читає з написаного тексту, практично не орієнтується в матеріалі;

- *1–3 бали* – відсутність логіки у викладенні, студент(-ка) не може пояснити зміст роботи.

3. Відповіді на запитання та аргументація – оцінюється рівень орієнтації студента в матеріалі, вміння відповідати на питання комісії, аргументувати свої висновки.

- *14–15 балів* – відповіді логічні, аргументовані, студент(-ка) демонструє глибоке розуміння теми;

- *12–13 балів* – відповіді загалом правильні, але є незначні неточності або недостатня аргументація;

- *10–11 балів* – відповіді правильні, але поверхневі, відсутнє пояснення окремих аспектів досліджуваної теми;

- *7–9 балів* – відповіді загальні, студент(-ка) уникає глибокого аналізу, має труднощі з аргументацією;

- *4–6 балів* – відповіді неповні, нечіткі, відсутнє розуміння різних аспектів теми, що досліджувалася;

- *1–3 бали* – відсутність відповідей або невірні пояснення, студент(-

ка) не орієнтується у власному дослідженні.

Загальні критерії оцінювання:

«відмінно», А (90–100 б.) – робота містить добре продуману програму дослідження, ґрунтовний, критичний аналіз джерел та літератури з відповідної проблеми, судження студента(-ки) відзначаються оригінальністю; здобувач(-ка) освіти під час виконання курсової роботи продемонстрував(-ла) високий рівень самостійності, дослідження грамотно написане, охайно оформлене та вчасно подане науковому керівникові. На захисті студент(-ка) демонструє повні та глибокі знання навчального матеріалу, високий рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки та ін.;

«добре», В, С (70–89 б.) – студент(-ка) демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;

«задовільно», D, E (50–69 б.) – студент(-ка) володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно, формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки, в цілому не витримано вимоги до оформлення роботи. Однак при цьому курсова робота має загалом завершений характер;

«незадовільно», FX – студент(-ка) не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами і т. п., курсова робота загалом не відповідає встановленим вимогам до такого роду праць;

«незадовільно», F – студент(-ка) не подала роботу або вона була аргументовано (в письмовій формі з конкретними поясненнями) недопущена науковим керівником через порушення академічної доброчесності.

Оцінювання результатів захисту курсової роботи здійснюється в порядку, передбаченому прийнятою в Карпатському університеті системою оцінювання. Оцінки виставляє кожний член комісії на закритому засіданні відкритим голосуванням, у випадку однакової кількості голосів думка голови комісії є вирішальною. Якщо захист роботи комісія оцінює в протоколі на «незадовільно» (менше 50 балів), вона встановлює, чи може студент(-ка) подати на повторний захист (2 і 3 талони) це ж дослідження з певним доопрацюванням, чи він (вона) зобов'язаний(-а) на наступний семестр написати заяву на повторне написання курсового проєкту. Якщо здобувач(-ка)

	освіти не з'явився(-лася) на засідання комісії, де захищалися курсові роботи, в протоколі зазначається, що він (вона) є неатестованими у зв'язку з неявкою. Термін повторного захисту роботи визначає деканат факультету, але не пізніше терміну, встановленого ректоратом на ліквідацію академічної заборгованості.																																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="544 367 711 510">Оцінка в балах</th> <th data-bbox="711 367 879 510">Оцінка за іспит</th> <th data-bbox="879 367 1098 510">Оцінка в національній шкалі</th> <th data-bbox="1098 367 1249 510">Оцінка за шкалою ECTS</th> <th data-bbox="1249 367 1437 510">Оцінка за залік</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="544 510 711 577">90-100</td> <td data-bbox="711 510 879 577">відмінно</td> <td data-bbox="879 510 1098 577">5</td> <td data-bbox="1098 510 1249 577">A</td> <td data-bbox="1249 510 1437 925" rowspan="6">зараховано</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 577 711 645">80-89</td> <td data-bbox="711 577 879 645">добре</td> <td data-bbox="879 577 1098 645">4</td> <td data-bbox="1098 577 1249 645">B</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 645 711 689">70-79</td> <td data-bbox="711 645 879 689"></td> <td data-bbox="879 645 1098 689"></td> <td data-bbox="1098 645 1249 689">C</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 689 711 734">60-69</td> <td data-bbox="711 689 879 734" rowspan="2">задовільно</td> <td data-bbox="879 689 1098 734" rowspan="2">3</td> <td data-bbox="1098 689 1249 734">D</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 734 711 768">50-59</td> <td data-bbox="1098 734 1249 768">E</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 768 711 880">26-49</td> <td colspan="4" data-bbox="711 768 1437 880">незадовільно (з можливістю повторного складання)</td> </tr> <tr> <td data-bbox="544 880 711 925">1-25</td> <td colspan="4" data-bbox="711 880 1437 925">незадовільно</td> </tr> </tbody> </table>	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік	90-100	відмінно	5	A	зараховано	80-89	добре	4	B	70-79			C	60-69	задовільно	3	D	50-59	E	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)				1-25	незадовільно			
Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік																															
90-100	відмінно	5	A	зараховано																															
80-89	добре	4	B																																
70-79			C																																
60-69	задовільно	3	D																																
50-59			E																																
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)																																		
1-25	незадовільно																																		
Вимоги до письмової роботи	<p>Обсяг 25–40 стор. основного тексту (без урахування титульної сторінки, списку використаних джерел і додатків) – шрифт Times New Roman, розмір 14, міжрядковий інтервал 1,5 (29–30 рядків на сторінку).</p> <p>Наявність елементів наукової новизни.</p> <p>Структура наукової праці – вступ, основна частина (розділи і підрозділи), висновки, список використаних джерел, додатки (серед них обов'язковою є наявність самостійно підготовленого план-конспекту уроку/позакласного заняття/виховного заходу за мотивами дипломної роботи); наявність усіх необхідних структурних складових загальної характеристики роботи у вступі. Поклики на використані джерела та цитати в тексті праці.</p> <p>Оформлення наукового апарату згідно ДСТУ 8302:2015</p>																																		
Семінарські заняття	Не проводяться																																		
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Вчасне і належне виконання всіх етапів роботи.</p> <p>Упродовж навчального семестру студент повинен постійно консультуватися з науковим керівником згідно встановленого графіку.</p> <p>Успішне проходження перевірки курсової роботи на рівень текстових запозичень, що відбувається у визначений деканатом день.</p> <p><i>Перед захистом курсової роботи</i> студент подає до комісії: виконану роботу (проект), електронний варіант виставляється на гугл-диск, спеціально створений для всіх студентів групи, як правило, старостою;</p> <p>заповнене завдання на курсову роботу, підписане науковим керівником з характеристикою цінності проекту та діяльності студента під час його виконання, на основі якого кафедра дає доступ</p>																																		

	до прилюдного захисту; інші матеріали, що характеризують наукову і практичну цінність виконаної роботи (опубліковані статті за темою дослідження (якщо є), документально підтвердженні факти апробації теми на наукових конференціях, круглих столах і т. п. (копії програм, фото та ін.), документи, які вказують на її практичне застосування, тощо); до поданих матеріалів кафедра додає письмову рецензію на випускню курсову роботу (проект), яку пише викладач, найбільш дотичний до теми дослідження.
Підсумковий контроль	Прилюдний захист курсової роботи

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність: у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент(ка), повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі КНУВС <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Усі подані роботи у визначений деканатом час, як правило, за 10 днів до захисту проходять перевірку на академічну доброчесність. У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи. Допущені науковим керівником і кафедрою роботи, що успішно пройшли перевірку на академічну доброчесність, усі студенти публічно захищають перед комісією. Склад комісії та наукових рецензентів курсових робіт визначає завідувач кафедри за погодженням з гарантом освітньої програми «Середня освіта (Історія)» бакалаврського рівня вищої освіти.

У випадку надання критичного відгуку науковим керівником або негативної рецензії остаточне рішення про допущення курсової роботи до захисту приймає, за результатами попереднього захисту, випускова кафедра. Повторний захист курсової роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється. Якщо студент(-ка) не з'явився(-лася) на засідання комісії з поважної причини, що підтверджується відповідними документами, йому (їй) має бути визначена інша дата захисту курсової роботи.

Засідання комісії є відкритими і проводяться за обов'язковою присутністю голови, результати фіксуються в протоколі. Тривалість засідання не повинна перевищувати шести академічних годин на день. Тривалість захисту курсової роботи одного студента, як правило, не повинна перевищувати 10 хвилин. Для розкриття змісту випускної курсової роботи студенту надається до 8–10 хвилин, як правило, з використанням мультимедійної презентації. Після доповіді випускник (-ця) відповідає на питання членів комісії. З дозволу голови комісії питання можуть задавати всі присутні на захисті. Після відповідей на питання проголошуються (або зачитуються) відгуки наукового керівника та рецензента (рецензентів). Завершується захист відповіддю випускника на висловлені у відгуках зауваження.

Неформальна освіта: можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом

неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf Виконання і захист курсової роботи є обов'язковою формою навчальної роботи.

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Сорокіної, А. Артюхова, І. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Бейлін М.В. Основи наукових досліджень. Навчально-методичний посібник. Харків, 2012. 184 с.
3. Гуторов О. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Харків, 2017. 272 с.
4. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ, 2004. 212 с.
5. Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2022 р.). <http://surl.li/dhres>
6. Колесников О.В. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ, 2011. 144 с.
7. Коломієць В.О. Як виконувати курсову роботу: Методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ, 2003. 69 с.
8. Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного опису використаних джерел та Referens (з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8303:2015). Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 19 с.
9. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. В.Ісаюк, Є.Чернишової. Київ, 2012. 144 с.
10. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника: URL: [https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/34-05 Положення про запобігання академічному плагіату 34-06_2022 ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності](https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/34-05_Polozhennia_pro_zapobihannia_akademichnomu_plahiatu_34-06_2022_POLOZHENNIA_pro_zapobihannia_akademichnomu_plahiatu_ta_inshim_porushenniam_akademichnoi_dobrocheshnosti)
11. Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Кодексу-честі-Прикарпатського-національного-університету-імені-Василя-Стефаника-1.pdf>
12. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Навчальний посібник. Київ, 2003. 116 с.
13. Райківський І., Королько А. Як виконувати курсову роботу з історії. Методичні рекомендації для студентів спеціальностей 014 “Середня освіта (Історія)” і 032 “Історія та археологія”. Івано-Франківськ, 2018. 56 с.
14. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: Підручник. 2-ге вид. Київ, 2007. 317 с.
15. Філіпенко А. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. Київ, 2004. 208 с.
16. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: навчальний посіб. Київ, 2007. 398 с.

17. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ, 2005. 208 с.

Додаткова література:

1. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень. Київ, 1997. 271 с.
2. Галицька-Дідух Т. В., Паска Б. В. Курсова робота з методики навчання історії. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Середня освіта (Історія)». Івано-Франківськ, 2025. 30 с.
3. Галян О. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичне видання. Луцьк, 2021. 26 с.
4. Гальченко С. І., Силка О. З. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Черкаси, 2015. 93 с.
5. Еко Умберто. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / [пер. за ред. О. Глотова]. Тернопіль, 2007. 224 с.
6. Жалоба І.В. Основи наукового дослідження: Навчально-методичний комплекс. Київ, 2006. 23 с.
7. Ковальчук В.В., Мойсеев Л.М. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. 5-е вид. Київ, 2008. 240 с.
8. Киридон А.М. Методичні рекомендації щодо виконання й захисту курсових та випускних кваліфікаційних / магістерських робіт. Київ, 2008. 88 с.
9. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 122–129.
10. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ, 2006. 206 с.
11. Палеха Ю.І., Леміш Н.О. Основи науково-дослідної роботи. Навчальний посібник. Київ, 2013. 336 с.
12. Пилипчук М.І., Григор'єв А.С., Шостак В.В. Основи наукових досліджень. Підручник. Київ, 2007. 270 с.
13. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ, 2007. 254 с.
14. Ростовський В.С., Дібрівська Н.В. Основи наукових досліджень та технічної творчості. Підручник. Київ, 2009. 96 с.
15. Свердан М.М., Свердан М.Р. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Чернівці, 2006. 352 с.
16. Соловійов С.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ, 2007. 176 с.
17. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ, 2004. 240 с.
18. Чорненький Я.Я., Чорненька Н.В., Рибак С.Б. Основи наукових досліджень. Організація самостійної та наукової роботи студента: Навчальний посібник. Київ, 2006. 208 с.

Викладачі _____ Райківський І.Я., Королько А.З.